

RAZVOJ I PROTUMINSKE AKCIJE U FOKUSU

RAZVOJ ZAJEDNICA UGROŽENIH

I IZAZOVI CIVILNOG DRUŠTVA 2009 - 2019

Sadržaj

Zaštita prava zajednica ugroženih minama	3
Kako razvoj može doprinijeti provedbi Sporazuma o zabrani mina do 2019. godine	4
"Razvoj zajednica ugroženih minama i izazovi civilnog društva 2009 – 2019"	5
Karika koja nedostaje u sadašnjem modelu za postavljanje prioriteta u Bosni i Hercegovini	6
Protuminska akcija je s Marsa, razvoj s Venere	8
Inkluzivni lokalni razvoj u zajednicama ugroženim minama iz perspektive nositelja razvoja	8
Dok sve ne bude očišćeno, mi ćemo tražiti alternative!	10
Poboljšanje kvaliteta života ljudi kroz protuminsku akciju i razvoj	12
Protuminska akcija u službi razvoja: praktične upute za osoblje na terenu	14
Otklanjanje negativnih učinaka mina je najbolji put do svijeta bez mina	15

Zaštita prava zajednica ugroženih minama

Piše: Emmanuel Sauvage, Regionalni direktor Programa
Handicap International

Integracija i učešće minama ugroženih zajednica u dinamičnom razvojnom procesu još uvijek su na nezadovoljavajućem nivou, a uloga vlasti i civilnog društva u rješavanju specifičnih i kompleksnih pitanja bit će od ključne važnosti u dolazećoj deceniji.

Strategija protuminskih akcija u Bosni i Hercegovini (2009-2019) predviđa potpuno uklanjanje mina do 2019. godine. Ovaj ambiciozni cilj zahtijeva jaču i bliskiju saradnju među zainteresiranim stranama uključenim u protuminsku akciju, kao i izgradnju jačih veza među zainteresiranim stranama na planu razvoja u skladu s preporukama iz Strategije. Na ovaj način će se u narednih deset godina osigurati ravnomjeran razvoj minama ugroženih zajednica u sigurnijem okruženju.

Iako koncept povezivanja protuminske akcije i razvoja nije nov, mreža osoblja uključenog u protuminsku akciju je uz podršku donatora i Međunarodnog centra za humanitarno deminiranje iz Ženeve odnedavno pojačala saradnju i tehničku razmjenu kako bi osigurala integraciju protuminske akcije u razvojnu politiku. Donatori poput Evropske unije, Švicarske, Kanade, SAD, kao i organizacija koje djeluju u okviru UN-a imaju za cilj jače povezivanje protuminske akcije i razvoja, kao i pružanje pomoći ugroženim zajednicama.

Ovo predstavlja važnu priliku za Bosnu i Hercegovinu koja mora ispuniti obaveze iz Sporazuma o zabrani mina i, paralelno s tim, rješavati izazove s kojim se suočavaju zajednice ugrožene minama i unapređivati socio-ekonomski razvoj. Osim toga, ovim se državna tijela Bosne i Hercegovine podstiču na jačanje saradnje među sektorima i ministarstvima, integriranje protuminske akcije u nekoliko razvojnih osovina, kao i izraženije uključivanje minama ugroženih zajednica u taj proces.

Zaštita prava zajednica ugroženih minama pomaže jačanju njihovog učešća u procesima kreiranja politike i donošenja odluka, kao i integraciji protuminske akcije u političke i strateške planove na svim nivoima.

Sa stanovišta praktične implementacije projekata, uloga zaštite ovih prava je da se preko primjene naučenih lekcija i saradnje s partnerima na lokalnom, državnom i međunarodnom nivou unaprijede mogućnosti za izmjenu politike, mehanizama i smjernica za lakše uključivanje minama ugrožene populacije u lokalne razvojne strategije i procese donošenja odluka.

Handicap International je u saradnji s volonterskim organizacijama definirao tri glavna područja intervencije:

1. Poboljšanje učinkovitosti osoblja uključenog u protuminsku akciju u rješavanju pitanja koja se tiču humanitarnih i/ili razvojnih potreba stanovništva ugroženog minama.
2. Kvalitetnija razmjena informacija među zainteresiranim stranama na planu protuminske akcije i razvoja.
3. Podrška prilagođavanju protuminske akcije razvojnoj politici ■

Kako razvoj može doprinijeti provedbi Sporazuma o zabrani mina do 2019. godine

Piše: Centar za uklanjanje mina Bosna i Hercegovina

Uprkos provedenim aktivnostima i značajnim poboljšanjima na planu upravljanja protuminskim akcijama, mine i dalje predstavljaju jednu od glavnih opasnosti za sigurnost građana, kao i prepreku ekonomskom i društvenom razvoju u Bosni i Hercegovini. Nedavno usvojena Strategija protuminskih akcija predviđa da se Bosna i Hercegovina u potpunosti očisti od mina do 2019. godine. Povezivanje protuminskih akcija s razvojem pomoglo bi ovoj zemlji u ostvarivanju tog cilja i provedbi Sporazuma o zabrani mina, a u isto vrijeme bi se stvorili uvjeti za podršku razvoju stanovništva koje je ugroženo minama.

Za institucije koje vode protuminske akcije, važan strateški interes je i podrška pronaalaženju inovativnih i konstruktivnih rješenja za poboljšanje kvaliteta života unutar zajednica koje su ugrožene minama, kao i za osiguravanje jednakih prilika za sve.

Tehnička saradnja među vladinim i nevladinim sektorima protuminskih akcija i razvoja mora se poticati, kako bi se umanjio negativni učinak mina. Primjera radi, uključivanje minama ugroženih zajednica u proces donošenja odluka preko poboljšanih modela odabira prioriteta (uključivanje pokazatelja razvoja) predstavlja jedan od ključnih ciljeva koje Centar za uklanjanje mina BiH želi ostvariti, uz pomoć svojih partnera, na lokalnom, državnom i međunarodnom nivou. Rješenja moraju biti usmjerena prema jačanju kapaciteta općina i središnjeg nivoa vlasti u pogledu osiguravanja bolje dostupnosti usluga i učinkovitijeg političkog i strateškog okvira za dobro upravljanje.

Konačno, objedinjavanje protuminskih akcija i razvoja pomoglo bi u rješavanju jednog od najvećih strateških izazova s kojim se cijeli proces uklanjanja mina suočava od samog početka: nestabilni izvori finansiranja i uloga države u tom procesu, u kontekstu evropskih integracija. Čini se da je to najvažniji problem pri izradi državnih strategija i programa.

Akteri na planu protuminskih akcija - organizacije koje se bave deminiranjem, obrazovanjem o opasnostima od mina i pomaganjem žrtvama mina već duže od decenije - djeluju na predan, profesionalan, prilagodljiv, inovativan i fleksibilan način, koji je značajno popravio kvalitetu života ljudi. Zajedničke aktivnosti na planu protuminskih akcija i razvoja predstavljaju najbolji mogući put da se dođe do svijeta bez mina ■

Konferencija

“Razvoj zajednica ugroženih minama i izazovi civilnog društva 2009 – 2019”

Zajednice ugrožene minama, 15 godina nakon okončanja sukoba, još uvijek se suočavaju s ograničenim izborom i mogućnostima u borbi protiv siromaštva i nepostojanjem glasova koji će pozvati na poštovanje njihovih prava i ravnopravno učešće u društvu. Protuminska akcija ne može sama iskorijeniti negativan utjecaj mina i s njim povezane faktore socijalne isključenosti koji se javljaju u minama ugroženim područjima. Integriranje protuminske akcije u razvojne projekte omogućava postizanje sveobuhvatnog i održivog rješenja za dugoročne probleme, kao što su ograničen pristup resursima, manjak sposobnosti i spremnosti da se stanovništvo ugroženo minama uključi u razvojne inicijative, te da se mobilizira i utječe na aktivne procese, koji se tiču direktno njihove zajednice, kao što je razvoj. S obzirom na činjenicu da socijalna isključenost zajednica ugroženih minama može biti generator siromaštva, sukoba i nesigurnosti, organizacije članice Koalicije za povezivanje protuminske akcije sa razvojem žele da se, kroz dijalog tokom panel rasprava na konferenciji, zajedno sa učesnicima, ponude eventualna rješenja kojim će Bosna i Hercegovina riješiti specifične izazove u zajednicama ugroženim minama i doprinijeti jačanju socioekonomskog razvoja, a u isto vrijeme ispuniti svoje obaveze u pogledu Sporazuma o zabrani mina.

O glavnim izazovima u povezivanju protuminskih akcija sa razvojem bit će riječi na konferenciji **“Razvoj zajednica ugroženih minama i izazovi civilnog društva 2009 – 2019”**. Konferencija će biti održana u utorak, 8. juna 2010. godine u hotelu “Sarajevo” (Sarajevo), sa početkom u 09:00 sati. Konferenciju organizira Koalicija za povezivanje protuminske akcije sa razvojem, koju čine organizacije: Norveška narodna pomoć, Fondacija Mozaik, Inicijative preživjelih od mina, STOP Mines, MDP Inicijative i Handicap International.

Konferencija je organizirana u okviru projekta *Podrška socijalnom uključivanju stanovništva ugroženog minama – Razvoji i protuminske aktivnosti*, kojeg implementira Handicap International u Stocu i Berkovićima.

Učesnici konferencije su pozvani da sudjeluju u jednoj od tri tematske panel rasprave:

Panel 1: Karika koja nedostaje u sadašnjem modelu za postavljanje prioriteta u BiH

Facilitatori: Darvin Lisica, *Norveška narodna pomoć*
Snežana Mišić Mihajlović, *MDP Inicijativa*

Panel 2: Izazovi u finansiranju razvojnih aktivnosti u zajednicama ugroženim minama

Facilitatori: Radosav Živković, *STOP Mines*
Emmanuel Sauvage, *Handicap International*

Panel 3: Participativni lokalni razvoj stanovništva ugroženog minama

Facilitatori: Almedina Musić, *Handicap International*
Vesna B. Agić, *Fondacija Mozaik*
Amira Kavgić, *Inicijative preživjelih od mina*

Detaljne opise panela možete pročitati na www.hi-see.org. Na istoj stranici možete preuzeti formu za učešće na Konferenciji i Nacrt dnevnog reda.

Krajnji datum za prijavu za učešće na konferenciji je 3. juni 2010.

Za dodatne informacije, kontaktirajte gđicu Almu Taslidžan, Handicap International, tel: +387 33 266 880 ili alma@handicap-international.co.ba ■

Karika koja nedostaje u sadašnjem modelu za postavljanje prioriteta u Bosni i Hercegovini

Piše: *Darvin Lisica, Norveška narodna pomoć*

Postavljanje prioriteta je središnje pitanje bavljenja problemom mina i eksplozivnih ostataka od rata (EOR). Oni koji donose odluke o prioritetima trebali bi imati jasnu sliku o redoslijedu poteza kojima će se postići najbolji rezultati, u vrlo složenom kontekstu koji čini problem mina i EOR-a u Bosni i Hercegovini.

Postavljanje prioriteta je proces koji se može promatrati iz dvije perspektive: (1) perspektive državne politike za protuminske akcije i (2) perspektive konačnog korisnika zemljišta i drugih resursa koji su vraćeni u upotrebu, uklanjanjem ili smanjenjem rizika. Sa pozicije državne politike za protuminske akcije, to je proces "odozgo-nadolje" koji obuhvaća: postavljanje strateških ciljeva, strateški plan protuminskih akcija, plan deminiranja po područjima (entitetima, kantonima, regijama) i određivanje kriterija za prioritete deminiranja. Ovi elementi se razrađuju u operativnim planovima protuminskih akcija na državnoj razini i odlukama entitetskih vlada. Sa pozicije zadnjeg korisnika, to je proces "odozdo-nagore", koji obuhvaća: iniciranje procesa u obliku prijedloga za izviđanje sumnjične površine, stvaranje liste prioritetnih lokacija i ugroženih zajednica na razini općine i kantona, i određivanje godišnje liste prioriteta za čišćenje i tehničko izviđanje u određenoj administrativnoj jedinici. Odabir prioritetnih lokacija i ugroženih zajednica je mjerodavnost lokalnih organa vlasti. U ugroženim općinama postoje koordinatori za deminiranje koji, u saradnji s predstavnicima ugroženih zajednica, sačinjavaju liste prioritetnih zadataka za humanitarno deminiranje. Tamo gdje postoje kantonalni koordinatori priprema se kantonalna lista prioriteta, utemeljena na općinskim prioritetima. Centar za uklanjanje mina u BiH vrši izviđanje predloženih lokacija, provjerava usklađenost s kriterijima za određivanje prioriteta i sačinjava projektnu dokumentaciju. Projekti za deminiranje se rangiraju, u saradnji s koordinatorima. Liste prioriteta objedinjava Centar za uklanjanje mina u BiH na entitetskoj razini, usklađuje ih s državnim

planom i dostavlja entitetskim vladama na odobrenje. Sadašnji postupak za postavljanje prioriteta je utemeljen na odredbama Zakona o deminiranju u Bosni i Hercegovini. U određivanje prioriteta su uključene općinske, kantonalne, entitetske i državna razina vlasti.

Temeljni problem protuminskih akcija, kao i svih drugih humanitarno-razvojnih intervencija jesu efikasnost i efektivnost. Ovi problemi se reflektiraju u raspravi o politici i strategijama protuminskih akcija, u općim procjenama problema, operativnom planiranju, upravljanju kvalitetom i resursima, u definiranju procesa i pripremi operativnih procedura, te posebno u definiranju kriterija i procedure za određivanje prioriteta. Problem se dodatno usložnjava zbog potrebe da se globalni obrazac protuminskih akcija operacionalizira u konkretnim zemljama. Dešava se da primjena određenih rješenja koja su bila uspješna u jednoj zemlji, nije tako uspješna u drugoj, upravo zbog različitosti uvjeta – bilo da se radi o prirodi oružanog sukoba, bilo da je u pitanju stupanj razvoja, određeni kulturni filteri ili nivo znanja.

Temeljni nedostaci sadašnjeg modela za postavljanje prioriteta se ogledaju u sljedećem: (1) ne postoji redoslijed na državnoj listi prioriteta; (2) složena je procedura donošenja odluke o prioritetima; (3) prisutna je subjektivnost pri konačnom izboru lokacija za čišćenje i tehničko izviđanje, posebno u procesu "odozdo-nagore", gdje krajnji korisnik nema utjecaja u procesu odlučivanja i (4) teško je usporediti pokazatelje o opasnosti i utjecaju mina. Postojeći model za postavljanje prioriteta je popravljen 2008. godine, ali je i on prevaziđen, kako zbog novih zahtjeva procjenjivanja utjecaja mina i EOR-a, kojima dominiranju razvojni aspekti, tako i zbog uvođenja integralnog pristupa protuminskim akcijama, gdje se jedna pojedinačna lokacija ne može promatrati izolirano, izvan konteksta ugrožene zajednice. Novi model za postavljanje prioriteta treba zadržati postojeće kanale za određivanje prioriteta, ali je, također, potrebno osnažiti proces "odozdo-nagore". Utjecaj krajnjih korisnika zemljišta i ugroženih zajednica na određivanje prioriteta treba biti veći. Transparentnost i objektivnost će se postići uspostavljanjem jasnih i mjerljivih kriterija za određivanje prioriteta i uvođenjem tehnika za rangiranje. Pored određivanja razine prioriteta u rangiranju lokacija, treba evaluirati druge kriterije, kao što su društveni, humanitarni, operativno-tehnički, troškovni i drugi, a koji će odrediti konačni rang lokacija na listi prioriteta.

Preduvjeti za unapređenje procesa za određivanje prioriteta postoje. Sustav protuminskih akcija je stabilan, unutar njega se mogu prepoznati međusobne veze i hijerarhija njegovih podsustava. Ono što nedostaje je nedovoljno uključenje različitih interesnih grupa u proces procjene i određivanja prioriteta. U tome pravcu bi trebalo usmjeriti napore, kako bi se unaprijedilo komuniciranje sa zainteresiranim grupama. Njihovu odgovornost u sistemu treba normirati, njihove potrebe treba prepoznati i transformirati u kriterije za određivanje prioriteta. Ostvarenjem ovog cilja, premostit će se jaz između državnih organa, koji su nadležni za protuminske akcije, i krajnjeg korisnika. Također će rasti uloga nevladinog sektora, bilo da se radi o podršci nositeljima planiranja protuminskih akcija, bilo o profiliranju interesa građana u procesu donošenja odluka o prioritetima. U onoj mjeri u kojoj budu preuzimali dio odgovornosti za problem mina, ugrožene zajednice i različite razine vlasti će iskazati interes za učešće u donošenju odluka. Njihova odgovornost i uključivanje u proces odlučivanja je karika koja nedostaje u procesu postavljanja prioriteta u Bosni i Hercegovini.

Protuminske akcije će predstavljati kapitalno ulaganje u društveni i ekonomski razvoj zemlje u onoj mjeri u kojoj su uspješno određeni prioriteti. U prethodnom razdoblju, prioriteti su bili vezani za humanitarni aspekt – sigurnost i zdravlje stanovništva i održivi povratak. Slijedi razdoblje u kojemu će dominirati prioriteti vezani za razvoj zemlje, u kojemu će se lokalna vlast i ekonomija, posebno privatni sektor, više uključiti u finansiranje protuminskih akcija, a kao posljedicu toga, tražiti svoj udio u odgovornosti i odlučivanju ■

Prve naučene lekcije iz projekta Protuminske akcije i razvoj: Protuminska akcija je s Marsa, razvoj s Venere

Piše: Michael Carrier, Tehnički savjetnik za lokalni razvoj
Handicap International

U okviru projekta **Protuminske akcije i razvoj u Stocu i Berkovićima** testirana su mnoga rješenja usmjerenja ka boljem povezivanju protuminske akcije i razvoja. Prva važna naučena lekcija iz ovog projekta tiče se percepcije sektora protuminske akcije i razvoja kao bića s različitim planetama.

Oba sektora imaju isti cilj, to jest poboljšanje kvaliteta života socijalno isključenog stanovništva, ali se načini njegovog ostvarivanja međusobno razlikuju. Zainteresirane strane na planu protuminske akcije fokusirane su na postizanje cilja u vidu svijeta očišćenog od mina, dok zainteresirane strane uključene u razvoj traže cijelovitija rješenja koja se temelje na milenijskim ciljevima.

Oba pristupa razlikuju "vojno-orientiranu" protuminsku akciju i "civilne" razvojne profile.

Oni nemaju isto razumijevanje pristupa koji objedinjuje protuminske akcije i razvoj. Zainteresirane strane na planu protuminske akcije ga percipiraju kao rizik ili nužnu reformu zbog koje će njihovo djelovanje imati snažniji učinak i ojačati njihov kredibilitet, dok ga zainteresirane strane uključene u razvoj obično otpisuju kao nevažnu tehničku spornu tačku.

Ipak, oni moraju postići konsenzus za dobrobit minama ugroženog stanovništva. Stoga ovaj projekt koji obuhvata protuminsku akciju i razvoj predstavlja rijetku priliku za pametnije definiranje vremena i načina objedinjavanja protuminske akcije i razvoja. Planirana publikacija o projektu PMAD pruža nam priliku da s vama podijelimo naučene lekcije i tako vam pomognemo u boljem razumijevanju razlika i prepoznavanju potencijalnih poveznica između ova dva svijeta ■

Inkluzivni lokalni razvoj u zajednicama ugroženim minama iz perspektive nositelja razvoja

Piše: Snežana Mišić Mihajlović, Izvršna Direktorica
Centar za menadžment, razvoj i planiranje – MDP inicijative

Ekspertima za protuminske akcije dobro je poznata činjenica da Bosna i Hercegovina spada među zemlje najviše ugrožene problemom mina u Evropi. Nasuprot njima, građani Bosne i Hercegovine nisu dovoljno upoznati sa ovom činjenicom, niti razmišljaju o tome koliko minirana područja utječu na svakodnevni život stanovnika, naročito u ruralnim područjima. Život u blizini mina ne znači samo stalnu prijetnju po sigurnost ljudi, nego i veoma ograničen utjecaj na ekonomski razvoj, kvalitet života i društvenu ravnopravnost.

O socijalnoj inkluziji

U svim društvima, građani imaju ustavom uređena prava. Međutim, ustavna prava ne garantiraju svim građanima stvarno ravnopravno učešće u donošenju odluka, pristup uslugama i resursima. S obzirom da određene društvene grupe imaju ograničene kapacitete za artikuliranje potreba i ograničeno

učešće u odlučivanju, one postaju marginalizirane. Cilj inkluzivnog razvoja u zajednici jeste identificirati društvene grupe u stanju socijalne isključenosti, a zatim tim grupama omogućiti pristup resursima, jačanje kapaciteta i stvaranje drugih uvjeta za njihovo uključivanje u društveni, ekonomski i kulturni život.

U Bosni i Hercegovini, socijalna inkluzija se promovira kao osnova za usklađivanje domaćih socijalnih politika sa EU standardima. Organizacije civilnog društva kroz različite projekte doprinose jačanju marginaliziranih društvenih grupa, a domaće vlasti osiguravaju određena budžetska sredstva, koja se u vidu socijalnih transfera usmjeravaju prema siromašnim kategorijama stanovništva. S obzirom na veoma male pomake koji su napravljeni kao rezultat ovih npora, postavlja se nekoliko ključnih pitanja:

(1) koji kriteriji se koriste za klasificiranje grupa po socijalnoj isključenosti, (2) koje su društvene grupe u BiH prepoznate kao marginalizirane, (3) koliko su transparentni socijalni transferi i donatorska sredstva za pomoć ovim grupama, i (4) da li se socijalno isključenim grupama osigurava adekvatna vrsta podrške za njihovo uključivanje u razvoj zajednice.

Stanovništvo ugroženo minama jeste socijalno isključena kategorija

Problematika područja ugroženih minama često se posmatra sa tehničkog aspekta i potrebe za deminiranjem, a rijetko su u fokusu potrebe stanovništva koje je ugroženo minama. Prema istraživanju iz 2003.god., Bosna i Hercegovina ima preko jedan milion stanovnika koji su ugroženi minama. Nadalje, istraživanje pokazuje da oko 85% miniranih područja čine ruralni dijelovi zemlje. Dakle, ruralno stanovništvo je, pored niza faktora isključenja (otežan pristup javnim uslugama, obrazovanju, zaposlenju, itd.), dodatno isključeno uslijed ugroženosti minama. To znači da ova kategorija stanovništva ima ograničen pristup resursima (zemljištu, izvorištima vode, infrastrukturom) i veoma male mogućnosti za uključivanje u društveni, ekonomski i kulturni život.

Projekat "Protuminske aktivnosti i razvoj u općinama Stolac i Berkovići" polazi od činjenice da je stanovništvo ugroženo minama isključena društvena kategorija, i pokrenut je upravo sa ciljem da se identificiraju njihove razvojne potrebe, te da se razrade institucionalni aranžmani koji omogućavaju njihovo uključivanje u društveni, ekonomski i kulturni život zajednice.

Preduvjeti za socijalno uključivanje

Razvoj zemlje, naročito lokalni ekonomski razvoj, intenzivirat će se samo uz aktivno uključivanje svih segmenata društva. Inkluzivni razvoj je moguć ukoliko su vlasti voljne uključiti građane, ukoliko građani imaju dovoljne kapacitete i motivaciju da se uključe u odlučivanje, i ukoliko postoje institucionalni aranžmani za participativno donošenje odluka.

Trenutno je nedovoljno razvijena svijest relevantnih aktera u BiH o potrebi da se prioriteti za deminiranje usklade sa razvojnim potrebama lokalnih zajednica, a mehanizmi za ovaj proces su u povoju. Stoga se paralelno mora raditi na izgradnji svijesti i na uspostavljanju institucionalnih mehanizama za participativan i integralan pristup lokalnom razvoju.

Kao polazište za razmatranja o vezama između protuminskih akcija i socio-ekonomskog razvoja treba uzeti činjenicu da stanovništvo ugroženo minama jeste društveno isključena grupa. Dakle, potrebno je uspostaviti institucionalne aranžmane na svim nivoima javne uprave koji omogućavaju uključivanje ove kategorije u društveni, ekonomski i kulturni život zajednice. To je veoma kompleksan zadatok i za njega je potreban angažman svih aktera društva. Naročito je potrebno jačati organizacije civilnog društva koje djeluju u područjima koja su ugrožena minama, kako bi one snažnije zastupale i zagovarale interese ugroženog stanovništva u donošenju odluka od strane vlasti ■

Priče sa terena

Dok sve ne bude očišćeno, mi ćemo tražiti alternative!

Pišu članovi Udruženja „Orhideja“

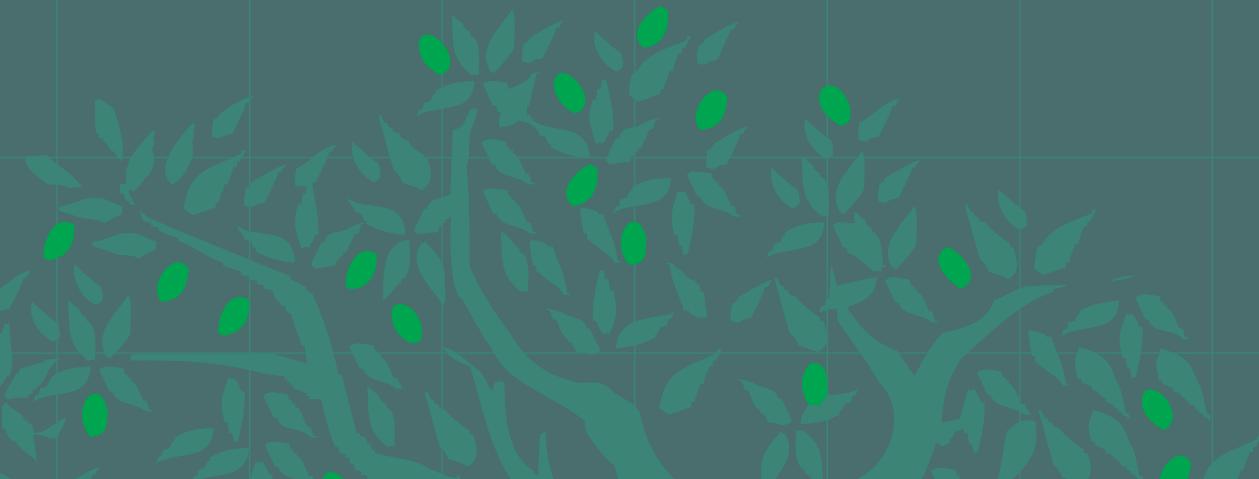
U jednom od svojih zapažanja, Ivo Andrić je rekao "Ako je Bog želio da igdje stvori Sveti onda ga je stvorio u Stocu!" i zaista tako i jeste. Jer kada stignete u Stolac, očarat će vas prirodno zelenilo i mediteransko rastinje, čistoća Bregave, vrelina kamena i povjetarac sa okolnih hercegovačkih brda. Stolac je i grad spomenika. Kameni spavači, stećci, Daorson, Badanjska pećina, samo su neki od mnogobrojnih pokazatelja da je u Stocu stvarana povijest.

No pored svih ljepota koje nudi, u Stocu postoji i ona negativna strana realnosti o kojoj svakodnevno razmišljamo. Ratna zbivanja 1992–1995 su opustošila Stolac za oko 5000 stanovnika i "obogatila" ga velikim prisustvom mina i neeksplođiranih ubojitih sredstava. Studijom o uticaju mina u BiH Stolac je identificiran kao ugrožena općina sa deset zajednica ili više od 6000 stanovnika direktno ugroženim minama i neeksplođiranim ubojitim sredstvima (NUS).

Uticaj mina

Uticaj mina u Stocu ogleda se u svim segmentima života lokalnog stanovništva. Lokalne zajednice ugrožene minama imaju ograničen pristup resursima i prirodnim bogatstvima kao što su pašnjaci, oranice, voćnjaci koji su smatrani najugroženijima. Uzimajući u obzir da se većina ruralnog stanovništva bavi obradom zemlje i stočarstvom, to govori u kakvoj se situaciji danas nalaze stanovnici Stoca. Iako je mnogo područja deminirano i obilježeno minskim znakovima, još uvek postoji potreba i za deminiranjem i obilježavanjem. Bitno je naglasiti i da je zabilježeno da se većina deminiranih površina ne koristi iz postojećeg straha. Međutim, ova činjenica je kontradiktorna sa nalazima iz zadnje "Procjene stanja na terenu" koju je obavilo naše Udruženje Orhideja. Prema istraživanju, veliki broj stanovništva ulazi u rizična područja iako su svjesni opasnosti. Upravo zbog ekonomskih potreba kako bi obezbijedili osnovne namirnice za život i prehranili porodicu, najzastupljenije aktivnosti su: **ispas̄a stoke, lov, ribolov, sječa drva, prikupljanje ljekovitog bilja i obrađivanje zemlje**. Stanovništvo minsko ugroženih lokalnih zajednica općine Stolac, a koje je većinom povratničko, pored nezaposlenosti, ne može da obavlja svoje privredne aktivnosti jer su njihovi resursi (pašnjaci, šume, lovišta, njive) zagađeni minama.

Rješenje Orhideje za stanovništvo ugroženo minama u cilju smanjenja rizika od mina

Nakon sticanja Akreditacije za upozoravanje na mine i nakon završetka niza neophodnih kurseva, shvatili smo da je potrebno pronaći efektivna rješenja i pružiti alternativu koja bi rezultirala dobrim ishodom u cilju smanjenja rizika od mina kroz pružanje ekonomskog razvijenosti lokalnom stanovništvu, pogotovo stanovništvu ugroženom minama u ruralnim područjima. Uz tehničku podršku Handicap International-a, razvili smo ideju projekta **"Poboljšanje uslova života u minama zagađenim područjima kroz otkup, proizvodnju i podizanje plantaže ljekovitog bilja"**. Ovim projektom ćemo pomoći metoda i alata aktivnosti upravljanja rizicima od mina i upozoravanja na mine, smanjiti rizično ponašanje na taj način da se kreiraju mogućnosti ekonomskog razvijenja zajednica i povećaju prihodi stanovništva ugroženog minama u općinama Stolac i Berkovići. Projekt prikupljanja ljekobilja, te njegova preprodaja koncipiran je tako da kroz niz dodatnih aktivnosti, edukuje lokalno stanovništvo i odvrazi njihovu pažnju od rizičnih površina, ponudi ekonomsku alternativu i održiv opstanak u njihovim zajednicama. Projekat će, također, smanjiti priliv stanovništva ka gradskim sredinama te uvećati poljoprivrednu proizvodnju u ruralnim dijelovima. Također, planirane su aktivnosti u cilju poboljšanja i povećanja međuentitetske komunikacije.

Omogućavanje održivog opstanka u ruralnim, a miniranim područjima bi doprinjelo povećanju društvene uključenosti lokalnog stanovništva. Marginalizirane grupe koje su to po prirodi življena u minskom okruženju, žene, djeca i etničke manjine, bi kroz uvećanje prihoda, stekli dodatno samopouzdanje što bi rezultiralo otvaranjem zajednice prema okolini. Sredina u kojoj ima više posla i odvijanje tog posla u kontrolisanim i sigurnim uslovima za rad, doprinijet će boljoj budućnosti i sretnijem okruženju za svakog stanovnika u Stocu.

Orhideja Stolac

Udruženje građana Orhideja

UG Orhideja kao organizacija koja djeluje od 2004. godine, prepoznaje različite mogućnosti djelovanja prema lokalnom stanovništvu za njihovo animiranje u cilju poboljšanja socijalno-ekonomskog situiranja kroz aktivnosti za koje je stanovništvo već predodređeno kroz svoju tradiciju i životnu prošlost. U sklopu svog proširivanja djelovanja UG Orhideja je 2009. godine izvršila doregistraciju za deminiranje i aktivnosti upozoravanja na mine, te shodno tome оформila poseban radni tim za protuminske aktivnosti (PMA). Nakon toga Tim je prošao sve neophodne kurseve u skladu sa zakonom o deminiranju i pravilniku o sticanju akreditacije za Upozoravanje na mine. Ti kursevi su:

- Kurs za instruktore za UM aktivnosti (Pale, juni 2009.),
- Kurs za menadžere MRM (Jahorina, decembar 2009.),
- Kurs za stručni nadzor nad poslovima za upozoravanje na mine KK (Neum, februar 2010.).

I konačno Orhideja je dobila Akreditaciju za upozoravanje na mine od strane centra za uklanjanje mina u BiH (BHMAC).

Prvi projekat vezan za protuminske aktivnosti je bila Procjena stanja na terenu u minama zagađenim zajednicama. UG Orhideja je uspješno završila i dobila ulazne podatke za dalje PMA djelovanje u cilju smanjenja rizika od mina i poboljšanja socijalno-ekonomskog situiranja ■

Poboljšanje kvaliteta života ljudi kroz protuminsku akciju i razvoj

Piše: **Zdenka Pandžo**, Menadžer za implementaciju Projekta na općinskom nivou
Handicap International

Nije lako ni zamisliti kakav je život ljudi koji moraju preći najmanje 12 kilometara kako bi imali pristup osnovnim uslugama koje svi uzimamo zdravo za gotovo. Oni nemaju vode i moraju je po visokim cijenama kupovati svake sedmice. Moraju svakodnevno putovati uništenim i poplavljениm cestama. Njihova djeca satima pješače do škole ili autobusa. Još bitnije, pokušajte zamisliti da živate u ovim uvjetima, a da ste pri tom vi i vaša porodica okruženi minama i drugim neeksplođiranim ubojnim sredstvima. Zamislite da vi ili vaša voljena osoba morate obići potencijalno minirano područje kako biste prikupili drva za ogrjev. Zamislite da morate otići tamo kako biste nahranili i napojili stoku. Ili, da morate zasijati osnovne poljoprivredne kulture kako ih ne biste morali kupovati novcem kojeg ionako nemate. Zamislite da živate u ovim uvjetima, a oko vas su i dalje prisutne mine. Stanovnici sela Hodovo i Trijebanj udaljeni su 12 kilometara od Stoca i samo su neki od ljudi kojima je ovakav život svakodnevničica.

Uklanjanje mina u naseljima Hodovo i Trijebanj

400 stanovnika koji žive u ova dva susjedna sela obični su i jednostavniji ljudi. Zapravo, oni su heroji koji žele voditi normalan život, ali im je to onemogućeno zbog stalno prisutnog straha od mina i drugih neeksplođiranih ubojnih sredstava. Njihov životni standard ograničen je i na socijalnom i na ekonomskom planu. Prilikom vožnje ili šetnje kroz ova minama ugrožena naselja, primijetit ćete bebe, djecu, adolescente, sredovječne i starije osobe.

Nažalost, problem s minama u Bosni i Hercegovini ili Trijebnju i Hodovu neće biti u potpunosti riješen još mnogo godina. Ali, zajedničke aktivnosti na planu protuminske akcije i razvoja doprinose značajnom poboljšanju životnog standarda. Posljednjih nekoliko godina, Handicap International je zajedno s partnerskim deminerskim organizacijama očistio skoro 60,000 m² zemljišta u području sela Hodovo i Trijebanj. Deminiranje i čišćenje lokaliteta akumulacije Kostrc u Hodovu počelo je u decembru 2007. i završeno je u februaru 2008. Tokom čišćenja površine od 6,346 m², stolačka policija je odigrala ulogu važnog i dobrog partnera. Pošto se ovaj teren nalazi na glavnoj cesti Mostar-Stolac, policija je iz sigurnosnih razloga zatvarala cestu za

saobraćaj u intervalima od 15 minuta. Pronađene su dvije rasprskavajuće mine PMR-2A, a za njihovo uništenje se pobrinula angažirana nevladina organizacija iz BiH. Sada se ova očišćena površina koristi za pristup akumulaciji i uzgoj stoke, uz nadu da će je koristiti i više od 400 stanovnika ovog područja i ubrzati proces povratka, kao i spriječiti iseljavanja iz ovih krajeva.

Čišćenje lokaliteta Trijebanj Barište službeno je počelo u oktobru 2009., a uspješno je okončano u novembru iste godine. Trijebanj je gusto naseljeno područje i tamo trenutno živi oko 150 stanovnika. Punih 18 godina među lokalnim stanovništvom bio je prisutan strah od približavanja tom terenu jer je on proglašen i obilježen kao minsko polje. Upozorenja o minama su zarasla u drveće i žbunje. Strah od mina i postojeća opasnost bili su stalna prijetnja za 25 domaćinstava. Posjete lokalnom groblju također su smatrane rizikom zbog blizine četiri metra udaljenog minskog polja. Nakon čišćenja površine od 50,872 m² koje je obavila partnerska nevladina organizacija "STOP Mines", nije bilo prijavljenih slučajeva otkrivenih mina ili drugih neeksploziranih ubojnih sredstava. Lokalno stanovništvo sada slobodno koristi zemljiste za poljoprivredu, uzgoj stoke, prikupljanje drva za ogrjev, lov, sigurno kretanje i pristup važnom izvoru Stublini.

Spremnost za poboljšanje uvjeta za život

Nakon što je Handicap International objavio prvi poziv za dostavljanje projekata u općinama Berkovići i Stolac, pristiglo je oko 500 aplikacija za različite aktivnosti, a lokalno stanovništvo iz sela Hodovo i Trijebanj također je predstavilo svoje ponude za manje grantove. Odbor za selekciju se sastojao od članova lokalne partnerske grupe iz Stoca i susjedne općine Berkovići koja je također uključena u projekt. Oni su zajedno s predstavnicima Handicap Internationala odlučili dati prioritet aplikacijama kojim se može osigurati napredak preko zajedničkih projekata na nivou zajednice. Zbog toga su žiteljima sela Hodovo i Trijebanj odobrena četiri manja granta za potrebe infrastrukture. Oni su aplicirali s projektima za izgradnju i popravku 500 metara ceste koja vodi u njihove zaseoke. To znači da oko 170 tamošnjih mještana neće morati ići zaobilaznim putevima. Djeca koja se vraćaju iz škole više neće morati prolaziti poplavljениm cestama i rizičnim područjima na putu prema svojim domovima. Među osobama koje su aplicirale za projekte su i tri žitelja Trijebnja koji su žrtve mina.

Trijebanj i Hodovo su klasični primjeri kako povezivanje protuminske akcije i razvoja može biti od velike koristi za lokalne zajednice i stanovništvo. Sigurnost; pristup izvorima vode; poljoprivredni razvoj, stočarstvo; drva za ogrjev; lov, osiguravanje pristupa rizičnim područjima i generalni socio-ekonomski napredak su neki od postignutih rezultata. Mnogi se mogu prepoznati ili povezati s ranijim. Sveukupno gledano, žiteljima ovih malih, dalekih i ponekad i zaboravljenih zajednica omogućen je drugačiji i bogatiji život ■

Protuminska akcija u službi razvoja: praktične upute za osoblje na terenu

Piše: **Sharmala Naidoo**, Menadžer projekta povezivanja protuminske akcije i razvoja
Međunarodni centar za humanitarno deminiranje iz Ženeve (GICHD)

GICHD | CIDHG

Zagađenost minama/eksplozivnim sredstvima zaostalim iz rata predstavlja prijetnju za živote i dijelove tijela ljudi, a povećava ugroženost i siromaštvo. Nesigurnost, oštećena infrastruktura, slaba ili nepostojeća dostupnost osnovnih usluga, nemogućnost pristupa sredstvima za život i ograničena sposobnost države da udovolji ovim potrebama predstavljaju česte pojave. Ovdje je navedena lista praktičnih uputa namijenjenih osoblju koje se bavi protuminskom akcijom i pitanjima razvoja, a koje imaju za cilj da se preko protuminske akcije potpomognе razvoj u ugroženim lokalnim zajednicama:

- Pronađite zajednice koje se suočavaju s minskom zagađenošću i kontaktirajte državno tijelo za protuminsku akciju. Saradujte i radite zajedno s organizacijama za protuminsku akciju kada god je to moguće. Redovno razmijenjujte informacije o ugroženim zajednicama, planovima aktivnosti itd. Razgovarajte o planiranim ciljevima, odabranim zajednicama i redovno informirajte jedni druge o postignutom napretku.
- Ne izbjegavajte rad u nekim područjima samo zato što su ona zagađena minama/eksplozivnim sredstvima zaostalim iz rata. Organizacije za protuminsku akciju mogu obezbijediti informacije, edukaciju o opasnostima od mina za osoblje, kao i karte na kojim su označene lokacije zajednica ugroženih prisustvom mina/eksplozivnih sredstava zaostalih iz rata. Na primjer, ove ažurirane mape humanitarne i razvojne nevladine organizacije mogu koristiti za planiranje projekata.
- Osigurajte uključenje protuminske akcije u državne, regionalne i sektorske razvojne planove. Kontaktirajte dužnosnike nadležnih ministarstava i službi i uvjerite ih u postojanje potrebe za prioritetno uključivanje protuminske akcije u razvojne planove, programe i budžete.
- Dokumentirajte i pripremite izvještaje o učincima protuminske akcije na razvoj kako bi pokazali da je protuminska akcija postigla pozitivne rezultate na socioekonomskom planu. O tome izvjestite partnere koji se bave pitanjima razvoja, uključujući i donatore. Puko izvještavanje o efikasnosti i učinkovitosti protuminskih aktivnosti, poput onog koje se tiče broja uništenih mina/NUS ili očišćenih kvadratnih metara ne pruža pravu sliku o negativnom utjecaju prisustva mina/eksplozivnih sredstava zaostalih iz rata na razvoj. Osim toga, ono ne odražava značaj uklanjanja mina za zajednice koje se suočavaju s minskom zagađenošću ili način na koji protuminska akcija doprinosi postizanju općih ciljeva, poput Milenijskih ciljeva razvoja ■

Pristup povezivanja protuminskih akcija s razvojem: Otklanjanje negativnih učinaka mina je najbolji put do svijeta bez mina

Piše: **Michael Carrier**, Tehnički savjetnik za lokalni razvoj
Handicap International

Tokom 90-ih godina prošlog stoljeća razvijene su humanitarne aktivnosti koje čine pet stubova protuminske akcije: zagovaranje univerzalnog prihvaćanja Sporazuma o zabrani mina, pomoći preživjelim i žrtvama mina, uklanjanje mina s miniranih područja, edukacija o opasnostima od mina i uništavanje zaliha. Kao posljedica toga, korištenje mina je smanjeno, milioni mina se uništavaju, čiste se hiljade hektara zemljišta, a žrtvama se pruža kvalitetnija podrška. Uprkos postignutom napretku, pred nama stoji još mnogo izazova: humanitarna pomoći u sklopu protuminske akcije još uvijek je potrebna, iako sve više minama ugroženih zemalja traži održiva rješenja na planu protuminske akcije i razvoja. Pošto je uklanjanje mina dugotrajan proces, lokalno stanovništvo sebi ne može priuštiti ponekad i višedecenijsko čekanje na pružanje potrebne podrške na planu razvoja. Čak i u zemljama koje su pred rješavanjem ovog problema, odsustvo zajedničke podrške razvoju predstavlja opasnost i po zemlju koja je očišćena od mina. Razlozi za to su trajno oštećena dobra koja predstavljaju izvor egzistencije u minama zagađenim područjima koja su bila godinama napuštena ili strah od prisustva zaostalih mina zbog neadekvatne protuminske akcije na lokalnom nivou i nekorištenja zemljišta za potrebe razvoja nakon njegovog čišćenja. U svim slučajevima, sadašnji tehnički aspekti poput uklanjanja mina i nabavke protetičkih pomagala nisu bili dovoljni, ako se uzme da je cilj protuminske akcije pomoći minama ugroženom stanovništvu u nošenju s negativnim učincima mina i osiguravanje jednakog učešća u društvu. Protuminska akcija mora biti integrirana u jedan višedimenzionalni i pragmatični pristup koji je prilagođen evoluciji potreba jedne zemlje od onih humanitarnih do potrebe za održivim razvojem i ima za cilj potpuno uklanjanje negativnih učinaka mina. Najbolji put do svijeta bez mina mogao bi biti prestanak stavljanja naglaska na fizičku eliminaciju mina kao jedinstveno rješenje i razmatranje svih mogućih načina za što brže uklanjanje negativnih učinaka mina. To bi moglo odgoditi idealno predviđeno vrijeme potpunog nestanka mina, ali će osigurati da se protuminska akcija ne okonča onda kada niko od nje ne bude imao koristi ■

Bilten Protuminske akcije i razvoj u fokusu
priprema Handicap International u okviru
projekta Protuminske aktivnosti i razvoj u
općinama Stolac i Berkovići.

INICIATIVE
PREŽIVJELIH OD MINA
LANDMINE SURVIVORS INITIATIVES

MDP INITIATIVES
CENTER FOR MANAGEMENT, DEVELOPMENT AND PLANNING

MOZAIK
FONDACIJA
ZA RAZVOJ
ZAJEDNICA

STOP MINES

HANDICAP
NOB MINE ACTION
INTERNATIONAL
Co-winner of Nobel Peace Prize

KOALICIJU ZA POVEZIVANJE PROTUMINSKE AKCIJE SA RAZVOjem ĆINE:

KONFERENCIJA JE FINANCIRANA SREDSTVIMA:

 Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra
Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC

KONFERENCIJU SU PODRŽALI:

